

DE WAAN VAN DE GEWENSTE WERKELIJKHEID

Geachte dames en heren,

Ik heb vorig jaar gesproken over Meningingen en Belangen, sommigen onder u zullen zich dat misschien nog wel herinneren. En ik deed dat op basis van het essay “Meningen in Marstempo” van Harry Mulisch. Mijn eindconclusie was toen dat meningen en deelbelangen eigenlijk niet in de weg zouden mogen staan van het Algemene Belang, maar dat dit helaas vaak wel het geval is. Dit keer wil ik het graag met u hebben over Beelden en Werkelijkheden. Zien we beelden van de werkelijkheid of observeren we slechts een werkelijkheid die is opgebouwd uit beelden?

DE werkelijkheid bestaat niet. Er zijn wel beelden van de werkelijkheid. En er bestaat een gewenste werkelijkheid. Een gewenste werkelijkheid, die vaak slechts bestaat uit gecreëerde beelden. Beelden die worden gecreëerd om specifieke belangen te dienen. Specifieke belangen die vaak indruisen tegen het algemene belang. Hier zal ik verder in mijn betoog nog op terugkomen, op de waan van de gewenste werkelijkheid.

We hebben grote veranderingen gezien, in de wereld en in NL. Het klimaatakkoord van Parijs, het voornemen om Groningen te sluiten, om er maar een paar te noemen. En we zitten nog midden in onze nationale klimaatbesprekingen, zonder precies te weten hoe de politieke, de economische en de maatschappelijke wind straks zal waaien.

Laat ik beginnen met te kijken naar onze eigen industrie en de plaats ervan in het energie transitie landschap. We zijn, volgens mij niet alleen in onze eigen ogen, opgeschoven van louter olie en gas producenten naar deelnemers aan de energie transitie. Daar waar we ons voorheen voornamelijk bezig hielden met het positioneren van

gas in de beschikbare energiemix, kijken we nu vooral naar het positioneren van onze industrie in deze transitie.

Dit blijkt onder andere uit de oprichting van NEXSTEP, door NOGEPa, EBN en het ministerie van EZK. Een platform dat, de naam zegt het al, zal gaan zorgdragen voor een optimaal verloop van de volgende stap van onze industrie. Niet alleen door ervoor te zorgen dat het opruimen van oude infrastructuur netjes en efficiënt gebeurt, maar ook door ervoor te zorgen dat waar mogelijk deze infrastructuur wordt hergebruikt om de kosten en de implementatiesnelheid van de energietransitie te optimaliseren.

Laat ik, voor wat betreft de energietransitie, maar eens meteen aan het begin van mijn verhaal inzoomen op de vlek aan de horizon waar deze volgens mij naar toe drijft: ik ben ervan overtuigd dat er in 2050 in NL netto geen CO₂ meer wordt uitgestoten en dat de rekening die hiermee gepaard gaat terecht zal zijn gekomen bij diegenen die hem niet meer verder kunnen doorschuiven. En dat zijn de burgers, hetzij als consumenten, hetzij als belastingbetalers. Om hier te komen (netto geen CO₂ meer uitstoten) is een aantal dingen nodig, waarvan ik er hier graag twee kort met u zou willen bespreken: ten eerste CCS en ten tweede Blauwe Waterstof (die ikzelf overigens hartstikke groen vind).

Er is breed begrip voor het feit dat er geen geloofwaardig klimaat scenario is zonder een essentiële rol voor CCS. Niet omdat wij dat zo leuk vinden, en zelfs niet omdat het in het Regeerakkoord is opgenomen, maar simpel om het feit, dat er voor veel industrieën op korte termijn geen alternatief is om van hun CO₂ emissies af te komen. De weerstand tegen CCS, die er zeker nog is, heeft volgens mij meer te maken met wantrouwen jegens overheid en industrie, dan met de technologie zelf. Ik kom daar later in mijn betoog nog uitgebreid op terug. CCS is complex, en strekt zich uit over meerdere stakeholders. De CO₂ moet worden afgevangen waar hij wordt uitgestoten, moet worden getransporteerd (net als nu aardgas en

elektriciteit) en tenslotte worden opgeslagen in bijvoorbeeld een leeg gasveld op de Noordzee. Om de kosten van “opslag straks” te minimaliseren, is het van belang reeds nu naar integratie mogelijkheden te kijken. Wij willen heel graag, samen met EBN en TENNET, kijken of en hoe we betreffende platforms op korte termijn kunnen elektrificeren. En we hebben hiertoe ook voorstellen ingediend bij het klimaatberaad. Niet alleen om platforms geschikt te maken voor CCS die later zal komen, maar ook om op korte termijn al CO2 emissies te verminderen, die het gevolg zijn van onze eigen productie. Ik totaal stoten we zo’n 2 Mt per jaar uit en elektrificatie van een geschikt cluster van platforms zou zo maar 0,5-1 MT per jaar kunnen besparen. Straks is deze elektrische infrastructuur op zee sowieso nodig vanwege de beoogde massale uitrol van windenergie. Ik zou zeggen: waar wachten we op?

Hetzelfde geldt voor blauwe en groene waterstof en daar gaat Ad van Wijk u zo meteen alles over vertellen. Voor wat betreft praktische inpassing en financiële haalbaarheid zie ik geen beter alternatief dat alle tot nu toe geformuleerde problemen betreffende Beschikbaarheid, Betrouwbaarheid, Betaalbaarheid, Opslag, Benodigde Infrastructuur, beter oplost. Ik herhaal: voor mij is Blauwe waterstof hartstikke Groen. Het stoot geen CO2 uit, en dus wordt voor mij de keuze bepaald door parameters als prijs en de benodigde en haalbare ontwikkelingssnelheid, zowel wat betreft de markt als de technologie.

En dan ga ik nu met u naar de waan van de gewenste werkelijkheid. Ik wil dat doen aan de hand van een paar voorbeelden van dingen die mij zijn overkomen of die u allen uit de media hebt kunnen vernemen. Ik bespeur, een als het ware ingegroeide werkelijkheid bij velen, die neerkomt op het feit dat Energietransitie synoniem is

geworden met “Van Het Gas Af”. En ik bespeur een gewenste werkelijkheid bij velen, dat alles pas goed gaat, indien en wanneer er maar geen op fossiel gebaseerde energie aan te pas komt. En dit zijn te eenvoudige beelden waartegen ik me wil verzetten. Overigens geheel in de stijl van Eric Wiebes, die op 26 augustus jongstleden tijdens het programma Zomergasten hierover sprak. Ook Eric Wiebes zegt daar dat hij voortdurend moet vechten tegen “het beeld”. Als we “het beeld” als een gegeven beschouwen, dan blijft het altijd fout gaan. Dit laatste is een letterlijk citaat uit de genoemde uitzending van Zomergasten, waarbij hij Boris Johnson als voorbeeld nam. Volgens Wiebes gaat Johnson niet zoals het hoort van feiten en cijfers naar conclusies, maar creëert hij slechts een beeld, deels gebaseerd op louter onzin, waarin vervolgens heel veel mensen echt gaan geloven.

Dames en heren, we moeten de zaken goed op een rijtje houden en ons niet laten verleiden een gewenste werkelijkheid, die geen werkelijkheid kan zijn, als leidraad te nemen. Zo was ik een tijdje geleden met Arendo in Oslo voor een bijeenkomst van alle Noordzee Olie en Gas Associaties. Op de terugweg naar Amsterdam zat ik naast een jonge dame van een jaar of 30. We vertelden wat we deden, en zij – stedelijk ontwerper was ze – liet me onmiddellijk weten dat ze niks met fossiele brandstoffen te maken wilde hebben en deze zeker niet meer wilde gebruiken. Toen ik haar vervolgens vroeg wat ze dan deed in dit vliegtuig bleef het stil. Soms mag de gewenste werkelijkheid blijkbaar geweld aan gedaan worden. Overigens moest ze naar Canada, maar vloog ze via Amsterdam en New York daarnaar toe, omdat dit de goedkoopste optie was... Never mind de CO2 dus!

De gewenste werkelijkheid bij velen is dat fossiel per definitie verkeerd is. En daarom zijn sommigen per definitie tegen CCS en tegen Blauwe Waterstof. Echter, als je dieper graaft, dan vind je dat dit eigenlijk veel meer is omdat ze vinden dat CCS en Blauwe Waterstof slechts excuses zullen zijn voor de Industrie, excuses om

helemaal niets aan systeem transitie te hoeven doen, om maar te kunnen blijven doorgaan op de oude manier. En dan ineens, staan deze standpunten in een andere context, die een beter beeld geeft van de werkelijkheid!

Zo ontmoette ik laatst in een gezelschap iemand, die vertelde de industrie en de overheid totaal niet meer te vertrouwen. Jullie kennen haar allemaal, maar het waren Chatham House Rules en dus kan ik haar naam hier niet noemen, hoewel ik denk dat ze daar zeker geen bezwaar tegen zou hebben. Toen ik vroeg waarom ze overheid en industrie niet meer vertrouwde, zei ze dat ze zich enorm belazerd voelde met betrekking tot het verhaal van de kolencentrales, de kolencentrales en CCS, iets waar ze destijds nauw bij betrokken was geweest. Omdat er een afspraak met haar was gemaakt, dat er kolencentrales zouden komen MET CCS, maar dat overheid en industrie het achteraf zo hadden geregeld dat de kolencentrales er wel, maar de CCS er toch niet kwam. Ik ken zelf dit oude dossier niet erg goed, maar, uitgaande van het door haar geschetste perspectief, begrijp ik de frustratie die ze aan de dag legde. Dus de bezwaren gaan meer over transparantie en vertrouwen, dan over CCS, blauwe waterstof of welke technologie dan ook.

Het is overduidelijk dat er in de hoofden van zowel mensen uit onze industrie als van NGO's, politici en burgers heel veel meer zit dan alleen maar ratio... Niet alleen heel veel emotie, maar soms ook heel veel frustratie, en vaak is dat oprechte en begrijpelijke frustratie. En dan is het moeilijk om een goede dialoog, een oprechte dialoog op gang te brengen en dat moeten we veranderen, door open en transparant over zaken te praten en door ons te houden aan gemaakte afspraken. Dan is – om nog maar een citaat van Eric Wiebes uit Zomergasten te gebruiken – aan het eind alles beter dan aan het begin, ook al is het helaas nooit net zo mooi als in het oorspronkelijke idee.

Een van de gebeurtenissen die ik in dit kader wil noemen, en waar we binnen NOGEPa erg blij mee zijn, is het verschijnen van de zogenaamde Kleine Velden brief. Het ter voorkoming van een te snelle afbouw van exploratie activiteiten (en daarmee wellicht een te snelle afbraak van de bestaande infrastructuur), opkrikken van de investeringsaftrek van 25% naar 40%. Is het precies geworden wat we hadden gehoopt? Nee, ook dit is helaas niet helemaal zo mooi geworden als ons oorspronkelijk idee, maar toch is het nu beduidend beter dan het was.

In de Tweede Kamer zijn vragen gesteld over wat dit kost en wat dit oplevert. In de beantwoording wordt uitgegaan van het geschatte extra volume gas dat door deze maatregel geproduceerd zal worden. En zo komt men dan tot een bedrag van xyz miljoen aan extra gasopbrengsten voor de staat. Mooi zult u zeggen. Maar toch blijf ik roepen in de woestijn, dat het totale voordeel voor NL BV een factor 5 keer zo groot is. Omdat we namelijk in het huidige en toekomstige productie regime (waarbij Groningen snel afneemt) gas dat we niet zelf produceren extra zullen moeten importeren. En dat maakt het belangrijk om in het komende decennium een sprint te maken om het resterende gas in Kleine Velden te zoeken, te vinden en te produceren. In dit opzicht ondersteunen wij van harte de oproep hiertoe van EBN. Ik weet dat Jan Willem van Hoogstraten dit op een fantastische manier kan beargumenteren. Wellicht kan Remco de Boer hem daar straks nog een paar vragen over stellen... Deze sprint is niet alleen uitermate belangrijk om de resterende infrastructuur te kunnen behouden totdat nieuwe toepassingen op voldoende grote schaal voorhanden zullen zijn, maar ook omdat het financieel buitengewoon aantrekkelijk is voor de BV NL. Daar waar de energietransitie veel geld lijkt te gaan kosten hebben we hier de kans nog wat extra geld (hiervoor) te verdienen.

Het zit zo: 1 m³ gas levert 20 cent op. De productiekosten bedragen 10 cent. Dan is de marge dus 20 min 10 is 10 cent. Hiervan gaat,

linksom of rechtsom, driekwart naar de staat. Om 1 euro staatsbaten te krijgen moet je dus 13,3 m³ gas produceren. Want 13,3 maal driekwart maal 10 cent is 1 euro. Die heb je daarmee dus in de pocket. Echter, dat is niet alles. Bovendien heb je dan namelijk ook 13,3 maal 10 cent kosten in de NL economie gestopt (in plaats van in de Noorse of Russische economie). Dit is nog eens 1,33 euro voordeel. Tenslotte, als deze 13,3 m³ niet in NL geproduceerd zou zijn, had je deze elders a 20 cent per kuub moeten kopen (omdat je het gas voorlopig wel blijft nodig hebben). Dit zou dus nog eens 2,67 euro kosten, waarmee het totale voordeel dus niet slechts 1 euro staatsbaten is maar 1 plus 1,33 plus 2,67. En zitten ingenieurs genoeg in deze zaal die zullen kunnen bevestigen dat deze ene euro in totaal dus 5 euro voordeel oplevert voor de NL economie.

Ik heb best lang gezocht naar een manier om dit zo kort en eenvoudig mogelijk uit te leggen, en beter dan dit heb IK niet kunnen bedenken. Maar zonder deze getallen allemaal te kunnen reproduceren is het dus nu voldoende om te onthouden dat elke euro staatsbaten neerkomt op een voordeel van 5 euro voor NL BV. Deze factor was overigens niet meegenomen in de beantwoording van genoemde Kamervragen, waarmee u nu dus eigenlijk nog beter bent geïnformeerd dan de Tweede Kamer.

Ik heb nog een ander voorbeeld voor u voor wat betreft beelden van de werkelijkheid of slechts een werkelijkheid van beelden. Er waren, dat heeft u wellicht wel opgepikt, vragen en opmerkingen in de media over Methaanuitstoot. Dit naar aanleiding van een stuk in de Volkskrant over een meetcampagne die onder andere door TNO en EDF (Environmental Defense Fund) was verricht. Laat ik beginnen met een compliment te maken voor de wetenschappers die dit onderzoek zeer gedegen hebben verricht en gedocumenteerd. Ikzelf haalde er twee conclusies uit. Ten eerste meldden de onderzoekers dat de gemeten totale methaan uitstoot, dus van fossiele plus van biogene oorsprong, lager lag dan tot nu toe berekend. Hun gemeten

cijfer 8 (ton per uur), met een door hunzelf berekende en gerapporteerde nauwkeurigheid van plus of min 2, ligt beduidend lager dan het tot nu toe gerapporteerde cijfer 14. Dit is dus heel goed nieuws voor het klimaat. Ten tweede hadden ze ook gepoogd de verhouding te meten tussen methaan van fossiele en van biogene oorsprong. Dit bleek een stuk moeilijker en dat gaven ze ook netjes aan. De onderzoekers meldden dan ook dat het gemiddelde van het gemeten fossiele deel weliswaar bij 20% lag – tien keer meer dan de tot nu toe gerapporteerde 2% – maar dat de nauwkeurigheid in absolute zin plus of min 30% was en dus de tot nu toe gerapporteerde 2% hier ook nog binnen lag. De enige conclusie hier was dus dat een uitgebreider meetprogramma nodig is om te komen tot voldoende nauwkeurige cijfers betreffende het biogene versus het fossiele deel. Ik onderschrijf deze conclusie van harte. Echter, over beeldcreatie gesproken: grote krantenkoppen en persberichten die aangaven dat de fossiele uitstoot heel veel hoger was dan tot nu aangenomen. Helaas ook berichten van gerenommeerde instituten. En nogal wat tweets, ook van Kamerleden, die vonden dat op basis van deze meting het hele klimaatbeleid van het kabinet dus op de schop zou moeten. Het resultaat van die ene meeting kwam overeen met een door hun gewenste werkelijkheid. Jammer, dat deze beelden worden gecreëerd door mensen die in de eerste plaats hun eigen werkelijkheid in beeld willen brengen, en daarmee een beter beeld van de werkelijkheid voor de maatschappij verborgen houden...

Dames en heren,

Een paar weken geleden is mijn zoon getrouwd. Prachtig weer, prachtige locatie, prachtig feest. Ook daar mocht ik een toespraak houden. Het moest gaan over “Love and Marriage”, liefde en huwelijk. Ik ben toen begonnen met te zeggen dat ik normaalgesproken praat over Energietransitie, maar dat huwelijk natuurlijk ook een transitie is. En vandaag wil ik hier graag hetzelfde doen, of wellicht beter gezegd: het omgekeerde, want

energietransitie is eigenlijk ook een huwelijk. Misschien zouden we dus, in plaats van elkaar de loef af te steken met gecreëerde beelden en dogmatische standpunten, hier wat meer liefde naar elkaar moeten uitstralen en over een huwelijk moeten praten. Ook al is het hoogst haalbare in deze zin slechts een verstandshuwelijk. Voor goede en voor betere tijden. Een verstandshuwelijk aangaan om te komen tot een optimaal transitie pad, weliswaar voor niemand afzonderlijk helemaal ideaal, maar wel degelijk de hoofdprijs voor de BV NL. In plaats van te blijven focussen op de verschillen, met gehaaste spoed aan de slag gaan met de overeenkomsten. Ik roep alle stakeholders op dit te doen, van NGO's tot industrie, van Overheid tot Burger. Dan creëren we respect in plaats van frustratie. Dan hangen eeuwige discussies niet meer als een molensteen om de nek van de vooruitgang.

Beste mensen, ik rond af. We hebben, met de ondertekening van het verdrag van Parijs, afgesproken dat we echt aan deze energietransitie gaan beginnen. Dus nu moeten we open en transparant, op basis van feiten en cijfers, en niet op basis van gecreëerde beelden, aan de slag om binnen de randvoorwaarden die de maatschappij stelt (namelijk Betrouwbare, Betaalbare en Buitengewoon Schone Energie), het optimale transitie pad te ontwerpen, te bouwen en te bewandelen. Laten we daar allemaal samen een prachtig feest van maken.

Dank u wel.